

ПРИМЕРАК ЗА УЧЕНИКА

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ОБРАЗАЦ

ИМЕ, ИМЕ ЈЕДНОГ РОДИТЕЉА/ДРУГОГ ЗАКОНСКОГ ЗАСТУПНИКА, ПРЕЗИМЕ УЧЕНИКА

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ БРОЈ УЧЕНИКА

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ОСНОВНА ШКОЛА _____
МЕСТО _____
ОПШТИНА _____

ПОТПИС ДЕЖУРНОГ НАСТАВНИКА

Резултати се могу погледати на порталу **Моја средња школа**: <https://mojasrednjaskola.gov.rs> уносом јединственог идентификационог броја ученика (десетоцифрена шифра ученика). Ради преузимања скенираног теста у пдф формату, у делу где су доступни резултати завршног испита, неопходно је унети јединствену шифру теста.

Јединствена шифра теста: 130202413409

Уколико родитељ / други законски заступник има налог на порталу **Мој есДневник** или има налог на **Порталу за електронску идентификацију eID.gov.rs**, којим приступа порталу **Мој есДневник**, тада, осим увида у резултате завршног испита, на порталу **Моја средња школа** може искористити и неку од следећих електронских услуга: подношење приговора на резултате завршног испита, подношење електронске листе жеља и подношење електронске пријаве за упис у средњу школу.

УПУТСТВО ЗА РАД

- Тест садржи **20** задатака, које треба решити за **120** минута.
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни.
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба писати *именица*, а не *им.*, или *локаџив*, а не *лок.* и слично).
- Попуни тест **плавом хемијском оловком** (током рада можеш да користиш графитну оловку и гумицу).
- Одговор који је написан само графитном, црном хемијском или „пиши-бриши“ оловком неће бити признат.
- У задацима са понуђеним одговорима неће бити признати преправљани одговори.
- У задацима са понуђеним одговорима у којима је само један одговор тачан, добијаш 0 бодова ако поред тачног одговора означиш и неки нетачан.
- Немој ништа уписивати на QR кодове ( ) који се налазе на свакој страни теста.
- Обрати пажњу на то да се задаци разликују по начину на који треба да даш одговор.

У неким задацима изабраћеш тачан одговор тако што ћеш обојити одговарајући кружић. У задацима у којима постоји више тачних одговора потребно је обојити више кружића. Води рачуна о томе да кружић мора бити обојен, јер ће само тако одговор бити признат.

ПРИМЕР ОБОЈЕНИХ КРУЖИЋА
У задатку са једним тачним одговором
Који је главни град Републике Србије? Обој кружић испред тачног одговора.
☐ Нови Сад
☒ Београд
☐ Ниш
☐ Крушевац
У задатку са више тачних одговора
Обој кружиће испред израза чији је збир 5.
☒ 2 + 3
☐ 1 + 2
☒ 4 + 1
☐ 2 + 4
☐ 3 + 5

- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи.

Желимо ти много успеха на испиту!

ТЕСТ
СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Прочитај одломак из текста Станоја Станојевића *Сви српски владари – Деспои Стефан*, а затим уради задатке.

Деспот Стефан Лазаревић (1389–1427), српски средњовековни владар, најпре и највише заслужује име витеза. Његова младост није била весела. Као дечак, он је видео слом српске државе, пораз и трагичну смрт свога оца. Одмах после тога он је, као младић од 17 година, морао примити управу у своје руке, и то у доба веома тешко, и у приликама необично компликованим. Тај велики терет Стефан можда не би ни издржао да се уз њега у то доба није нашла његова мати, кнегиња Милица, паметна, разборита и енергична жена, која је за сина управљала државом до његовог пунолетства, а и после. Све до своје смрти стајала је уз њега и помагала га мудрим саветима.

Утисци из младости оставили су дубоког трага у Стефановом карактеру. Он је свакако већ од природе био тих. Оно што је у младости видео и доживео још је јаче утицало на њега да се повуче у себе и да избегава све што је могло личити на весеље, спољни сјај и лакомисленост. Није марио за музику, веселе разговоре и накит. Форма код њега није значила ништа, садржина је била све. Одличан организатор, свестан своје владалачке дужности, племенитог осећања, витез од главе до пете, Стефан би био славан владалац да је живео у доба државног напретка и успона. Али живео је у доба када је држава пропадала и, упркос свим својим способностима, окарактерисан је као у оној познатој народној причи у којој божанство говори Стефану: *И ти можеш и коњ ти може, али ти Бој не да!*

У почетку своје владавине Стефан је помагао Турцима у разним походима, искрено и одано. Тешко је рећи да ли је то чинио због тога што је волео авантуре или због тога што је витешки хтео да се држи обавеза на које је пристао. Свакако, био је уверен да је турска власт пролазна и привремена.

О његовој су се храбрости чуда причала. Битку код Никопоља он је решио у турску корист, а у бици код Ангоре изазвао је дивљење и татарског хана Тамерлана, који је, из поштовања према Стефановој храбрости, наредио да се српски одред пропусти. После је Тамерлан вратио у Србију Стефанову сестру, која је с целим Бајазитовим харемом била заробљена.

Доцније је Стефан друкчије гледао на своје подвиге из доба младости које је изводио у корист Турака, сећао се и помињао их је са осећањем стида и жаљења. Говорио је и да се каје што је некада помагао Турцима, и да то више неће чинити. То је било у доба када је Стефан био сазрео, и када је са ширег гледишта посматрао политику и прилике, када је могао да се узвиси над ситним интригама и да пређе преко ствари пролазног значаја. Онда се измирио и са својом најстаријом сестром, удовицом Вука Бранковића, и са својим сестрићем Ђурђем, са којима је дотле био у завади и са њима ратовао. Од тога времена виде се код њега у свему шири потези. Он је последњих петнаест година своје владавине сталожен, гледа добро и тачно на све, реално цени чињенице и просуђује прилике, зна шта хоће и шта треба да се ради. То је доба када је деспот Стефан стекао углед и ауторитет, не само код својих поданика него у целом свету.

Тешке прилике у којима је живео и радио и груба борба за опстанак утицале су и на Стефанов карактер. Од природе нежан, велике и широке душе, наклоњен књижевности и поезији, написао је једну песму о љубави. У исти мах био је груб и безосећајан, што га је понекад наводило на дела која нису била у сагласности са његовом природом. У њему као да су била два човека, и у томе је он био прави син свога народа.

Када је деспот Стефан умро, за његову су смрт Дубровчани јавили угарскоме краљу овим речима: „Мада смо уверени да је Вашем Величанству све познато, ипак јављамо да је 18. јула узвишени господин деспот Рашке завршио свој живот. Његову смрт, мада је према нама, грађанима и вернима Ваше општине Дубровника, био окрутан и немилосрдан више но што је требало, ипак, пошто је био веран светој круни Вашег Величанства, и што је био чекић и бедем против непријатеља хришћанске вере, не можемо а да не жалимо и да не оплакујемо.”

1. Ко је највише помагао деспоту Стефану у управљању државом?

Обој кружић испред тачног одговора.

- отац
- мајка
- сестра
- сестрић

2. Обој **кружиће** испред одговарајућих тумачења текста о деспоту Стефану.

- Због тешког одрастања и велике одговорности коју је преузео на себе као младић, деспот Стефан је био слаб и попустљив у доношењу важних одлука.
- Деспот Стефан је имао све особине доброг владара – одлучност, организаторске способности и витештво, али је живео у доба кад држава није могла много напредовати.
- Сукоби са најстаријом сестром и сестрићем Ђураћем Бранковићем додатно су погоршали трговачке односе са Дубровчанима.
- Деспот Стефан се од првих година своје владавине супротстављао Турцима, желећи да освети погибију свог оца и пораз српске војске у Косовској бици.
- Последњих година живота деспот Стефан је стекао углед и ауторитет у целом свету, између осталог и као „чекић и бедем против непријатеља хришћанске вере“.
- Деспот Стефан је нежну страну свог бића испољавао кроз књижевно стваралаштво, док се као владар понекад понашао сурово, чак и бездушно.

3. Обој кружић испод **везника** у наведеној реченици.

Није марио за музику, веселе разговоре и накит.

-
-
-
-
-

4. Одреди **службу (функцију)** подвученог дела реченице.

Деспот Стефан Лазаревић, српски средњовековни владар, заслужује име витеза.

Обој кружић испред тачног одговора.

- субјекат
- прави објекат
- апозиција
- прилошка одредба

5. У наведеној реченици употребљена је реч уџисци, која у основном облику гласи уџисак. Упореди та два облика и одговори које су **гласовне промене** извршене у подвученој речи.

Утисци из младости оставили су дубоког трага у Стефановом карактеру.

Обој **кружиће** испред тачних одговора.

- непостојано *a*
- сибиларизација
- губљење сугласника
- једначење сугласника по звучности
- једначење сугласника по месту изговора

6. Обој кружић испред назива **подврсте** подвучене **речи** у наведеној реченици.

У почетку своје владавине Стефан је одано помагао Турцима, јер је био њихов вазал.

- описни придев
- присвојни придев
- прилог за начин
- прилог за узрок

7. Одреди **облик** подвученог **глагола**.

То је било у доба кад је Стефан био сазрео.

је био сазрео

1. Глаголски облик: _____
2. Лице: _____
3. Граматички број: _____
4. Род: _____

8. Напиши **врсту** подвучене **зависне реченице** у наведеном примеру.

Стефан би био славан владалац да је живео у доба државног напретка и успона.

Врста зависне реченице: _____

9. Одреди **значење падежа** подвучених речи.

Ђурађ Бранковић је био сестрић деспота Стефана.

Значење падежа: _____

10. Одреди **значање** подвучене **речи** у одломку из романа *Хајдуци* Бранислава Нушића.

Жика Дроња је ревносно учио лекције, ал' му некако Бог није дао да упамти што учи. Он, на пример, научи лепо лекцију из земљописа и, да га тога часа запиташ, одговорио би ти реч по реч. Али док дође од куће до школе, а он заборави.

Обој кружић испред тачног одговора.

Реч **ревносно** значи:

- критички, с разумевањем;
- повремено, с времена на време;
- вредно, марљиво;
- напамет, наизуст;
- брзо, без муке.

11. Како се зове прво словенско писмо?

Обој кружић испред тачног одговора.

- ћирилица
- глаголица
- латиница

12. Обој **кружиће** испод оних речи у наведеној реченици које се према правописним правилима пишу **великим почетним словом**.

Током првог светског рата српска војска се повукла до острва крф у јонском мору.

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

13. Обој **кружиће** испред реченица у којима је **речца ли** написана правилно.

- Јесули путници спремни за полазак?
- Можете ли ми помоћи око пртљага?
- Постојили краћи пут до нашег острва?
- Дали сте сви понели своје пасоше?
- Смемо ли кренути на тако далек пут?

14. Обој **кружиће** испред реченица у којима је **запета** употребљена у складу с правописним правилима.

- Што можеш, да урадиш данас не остављај, за сутра.
- Молим Вас наставнице да ми препоручите, неки савремени роман?
- Ми ћемо сви заједно, кад награђени ученици стигну, отићи на излет.
- Нису били јуче на настави, већ су отишли, на једнодневни излет.
- Радујем се, што ћу упознати Марка, сестриног најбољег друга.
- Добро дошли, драги гости, на прославу Дана наше школе!

15. Обој кружић испред имена књижевника на кога се односе наведени биографски подаци.

Био је лекар и један од најпознатијих српских приповедача који је стварао у епохи реализма. Објавио је девет приповедака, а неке од њих су *Швабица*, *Све ће њо народ њозлајшићи*, *Први њуји с оцем на јуџрење*.

- Милован Глишић
- Лаза Лазаревић
- Стеван Сремац
- Петар Кочић

16. Одреди **књижевни род** дела из којег је следећи одломак.

Уми се харамбаша, поумиваше се хајдуци, па, као и у каквом дому, окретоше се сунчевом рођају те се помолише Богу. Станко је стао уз један храст и посматрао све то.

– Ходи-де овамо! – зовну га харамбаша.

– Ти рече да ти је име...

– Станко.

– Ја, ја... Станко! Па, велиш, рад си да будеш хајдук?

– То ми је жеља! – рече Станко.

– А знаш ли шта је хајдук?

– Од рана детињства слушао сам како о њима уз гусле певају – одговори Станко слободно и одрешито.

Обој кружић испред тачног одговора.

- лирика
- епика
- драма

17. Прочитај одломак из Сумњиивој лица Бранислава Нушића, па одреди **основни мотив**.

АНЂА (завршава чииање): „Твој до гроба верни Ђока.“ (Зірануша.)

ЈЕРОТИЈЕ: Ђока! Ето ти га! Сад знаш ко је Ђока.

АНЂА (крси се): Ју, ју, ју, ју! Господ је не убио! Прсте ћу јој исећи, да га мајци никад више не напише писмо.

ЈЕРОТИЈЕ: Море, ће да га напише носем. Носем ће да га напише, само кад хоће.

АНЂА: Откуд ти ово писмо?

ЈЕРОТИЈЕ: Донео поштар.

АНЂА: За њу?

ЈЕРОТИЈЕ: За њу, дабоме!

АНЂА: И ти га отворио?

ЈЕРОТИЈЕ: Отворио, дабоме.

АНЂА: Боље да ниси, боље бога ми, него овако што ми преседе. И како ћу да јој кажем да си јој отворио писмо?

ЈЕРОТИЈЕ: Ето ти сад! Чудо божје! Отварао сам ја писма мало веће господе, па нећу Ђокино.

АНЂА: Отварао си, ал' си због тога и службу изгубио.

ЈЕРОТИЈЕ: Изгубио, па шта? Поседео мало, колико да се заборави.

АНЂА: Па јесте, ал' немој сад опет да отвараш писма.

Обој кружић испред тачног одговора.

- ружан сан
- претерана радозналост
- неверна драга
- напредовање у служби

18. Које **стилске фигуре** уочаваш у наведеним стиховим из народне лирске песме?

За Ђурђем је косу одрезала,
за ђевером лице изгрдила,
а за братом очи извадила.
Косу реже, коса опет расте;
лице грди*, а лице израста;
али очи не могу израсти,
нити срце за братом рођеним.

*грди – повређује, ружи

Обој кружић испред тачног одговора.

- метафора и персонификација
- хипербола и поређење
- контраст и градација
- оноματοпеја и епитет
- хипербола и персонификација

Прочитај одломак из приповетке *Поход на Мјесец* Бранка Ћопића, па одговори на захтев у **19. задатку**. Док читаш, обрати пажњу на односе међу ликовима, њихове поступке и особине.

Тек ми је пета година, а већ се свијет око мене почиње затварати и стезати. Ово можеш, а оно не можеш, ово је добро, оно није, ово смијеш казати, оно не смијеш. Стега попушта тек онда кад се пред нашом кућом појави стари самарџија* Петрак, неуморна скитница.

Кад је самарџија код нас у гостима, онда је мени много штошта дозвољено. Пењем се по дрвећу, завирујем на таван, шврљам око потока, одем чак и до малог млина завученог подно нашушурена гаја.

Сва срећа што једном у години дођу и Петракови развезани дани кад се много штошта може.

Дође тако једном на ред и Мјесец.

– Дједе, би л’ се Мјесец могао дохватити грабљама? – изненада се огласих ја.

– Хех, шта њему паде на ум! – дочека дјед некако с висине и не обраћајући се мени него самарџији.

– Хоће да докучи Мјесец.

Самарџија уздахну и погледа ме преко чаше.

– Па нека, има дјечак право.

– Шта има право?

– Па нек опроба. Камо среће да сам и ја некад тако радио, можда би ми друге тице данас пјевале.

– Ма шта тице, шта... Ти се већ напио ко мој весели Ницо.

– Јок, побратиме – тмурно дочека старац. – Сјећам се као да је вечерас било: помоли се Мјесец над гајем, сто метара над нашом кућом, а мене ноге саме понесу к њему. Куда? – дрекне ћаћа, па за машице, за камџију*, за... А да сам се једном отео и пошао, Раде, брате мој...

– Ено га сад види. Ма немој ми ту кварити унука.

– Е, Раде, Раде... ако је за нас двојицу касно, није за овога дјечака. Хајде ти, душо, устај, тражи грабље, па да ти и ја кренемо, ето њега сад иза брда.

Бацам се у ћошак по оне наше најдуже грабље, а стари самарџија полако исправља ноге, исправља леђа, врат и окреће се зачућеном дједу.

Старац ме прима за руку и сад заједнички савлађујемо посљедњу кратку узбрдицу, а кад стигнемо до самог врха, мјесец изненада одскаче иза дрвета пред нама и укаже се блистав, смањен и невино миран изнад сусједне брдске косе.

– Аха, утече ли, је ли! – побједоносно кличе старац. – Препео се грабаља, а, лоло једна.

Самарџија ме чврсто пригрли, не да ми да се растужим и каже соколећи ме:

– Утеко лопов, па да. Нека, нека. Хајде ти мени нађи доље у селу дјечака од кога је Мјесец клиснуо тако брзо. Нема га. То си ти, само ти, а и ја с тобом.

– Дједе Петраче... – заустим кроз стегнуто грло, а старац, погађајући моју неизречену дјечју тугу, спремно надовезује:

– Идемо, делијо, идемо. Опет ћемо ми овамо доћи, има кад.

– Ево их, враћају се будалаши! – дочекао нас је дјед Раде, чак нам и у сусрет излазећи као да стижемо богзна одакле, можда чак из Америке. – Шта је, дохватисте ли мјесец?

Посљедње што ми је од те вечери остало у очима био је разигран пламичак дједове ватре, који се неосјетно преселио и у мој сан, и тамо се разрастао у моћан и стравичан мјесечев пожар.

И како тада, тако и до данашњег дана: стојим распет између смирене дједове ватрице, која постојано горуцка у тамној долини, и страшног бљештавог мјесечевог пожара, хладног и невјерног, који расте над хоризонтом и силовито вуче у непознато.

*самарџија – мајстор који прави самаре (дрвена седла за коње или магарце)

*камџија – бич

19. Обој **кружиће** испред одговарајућих тумачења поступака и особина ликова у наведеном одломку.

- Приповедач се сећа дана из детињства са осећајем горчине, јер би долазак дединог пријатеља значио рушење дечјих снова о слободи.
- Самарџија Петрак је одлучио да се нашали с дечаком (приповедачем) како би се подсмехнуо његовој наивности.
- Петраково одушевљење дечаковим предлогом да иду да ухвате Месец потиче од неостварених и забрањених жеља из Петраковог детињства.
- Иако је испрва био подругљив према походу на Месец, дјед Раде напослетку мења свој шаљив и ироничан тон.
- Приповедач се присећа догађаја из детињства како би објаснио околности у којима се налази сада, као одрастао човек.

20. Прочитај песму *Грачаница* Десанке Максимовић, па одговори на захтев. Док читаш, уочавај уметничке одлике текста.

Грачанице, кад бар не би била од камена,
кад би се могла на небеса вазнети,
ко Богородице Милешеве и Сопоћана,
да туђа рука крај тебе траву не плеви,
да ти вране не ходају по паперти.

Или твоја звона да бар не туку
као срца предака, Грачанице,
или бар да светитељи с твог иконостаса
немају наших неимара руку,
ни анђели Симонидино лице.

Да бар ниси толико дубоко
укопана у ту земљу и нас саме
да се нисмо привикли у тебе клети,
Грачанице, кад бар не би била од камена,
кад би се могла у висине узнети.

Грачанице, да си нам бар јабука,
да те можемо ставити у недра
и загрејати тако студену од старости,
да нам бар пољима око тебе нису
предака дивних расејане кости.

Да те бар можемо подићи на Тару,
у Каленићку порту те пренети,
заборавити ликове по твој олтару.
Грачанице, кад бар не би била од камена,
кад би се могла на небеса вазнети.

Обој **кружиће** испред одговарајућих тумачења песме *Грачаница*.

- Мотиви звона и срца *предака*, поред тога што граде звучну слику, истичу и важност Грачанице као дела националног наслеђа.
- Поређењем Грачанице са другим манастирима наглашена је њена оригиналност у српском средњовековном градитељству.
- Понављањем стихова лирски субјект изражава сету због немогућности да се заштите културно-историјски споменици.
- Елегичним тоном лирски субјект исказује жалост што је манастир разрушен и његове фреске уништене.
- Улога апострофе је да нагласи узнемиреност и стрепњу лирског субјекта због угрожене судбине манастира.
- Мотив вране уведен је на почетку песме како би се симболички дочарало човеково удаљавање од вере.

ПРАЗНА СТРАНА

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ПРИМЕРАК ЗА ШКОЛУ

ЗАЛЕПИТИ ИДЕНТИФИКАЦИОНУ
НАЛЕПНИЦУ

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ОБРАЗАЦ

ИМЕ, ИМЕ ЈЕДНОГ РОДИТЕЉА/ДРУГОГ ЗАКОНСКОГ ЗАСТУПНИКА, ПРЕЗИМЕ УЧЕНИКА

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ БРОЈ УЧЕНИКА

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ОСНОВНА ШКОЛА _____

МЕСТО _____

ОПШТИНА _____

ПОТПИС ДЕЖУРНОГ НАСТАВНИКА _____